

Nr 294

Av herr **Mannerskantz**, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till driften av folkskolor m. m.

Riksdagen beslöt år 1946 i samband med statsbidrag för tillhandahållande av kostnadsfri undervisningsmateriel, att dylik materiel obligatoriskt skulle tillhandahållas eleverna i samtliga skoldistrikts folkskolor. Med anledning av detta riksdagens beslut utfärdades en kungl. kungörelse angående statsbidrag till viss undervisningsmateriel till folk- och småskolor. Statsbidragsreglerna baserades därvid huvudsakligen på det s. k. gåvosystemet, dvs. att flertalet böcker skulle utlämnas till eleverna såsom gåva. År 1951 uppmjukades bestämmelserna i detta avseende, och skoldistriktet medgavs rätt att besluta att läroböcker i vissa fall skulle utlämnas såsom lån. Beträffande materiel såsom blyertspennor, skrivböcker m. m. kunde skoldistriktet begränsa utdelningen till visst antal per lärjunge och läsår. Under den period som därefter förflutit torde lånesystemet ha fått allt större spridning, bl. a. beroende på de mycket stora kostnader, som trots statsbidraget drabbar kommunerna för denna verksamhet. Statsbidraget för fria läroböcker m. m. uppgår för innevarande budgetår till 9,96 milj. kronor.

Det finns åtskilligt att invända mot principen att läroböcker skall utdelas såsom gåva. Den fria tillgången föranleder lätt slöseri och inger icke hos eleverna den aktning som borde kunna förväntas med hänsyn till materielens värde. I alldeles särskilt hög grad gäller dessa invändningar beträffande utdelningen av förbrukningsmateriel. Otivelaktigt belastas det allmänna med avsevärda kostnader utan att motsvarande fördelar uppkommer i målsmännens ekonomiska ställning. Upphävandet av den fria utdelningen av skolmateriel torde icke innebära nämnvärda påfrestningar ens för familjer med svag ekonomi men skulle enligt vad ovan anförts vara av ekonomisk betydelse för stat och kommun samt hos eleverna inskräpa betydelsen av sparsamhet.

Den ovan omnämnda modifikation av gåvoprincipen i fråga om läroböckerna är ett steg i rätt riktning. Den nu tillämpade kombinationen av utlämning av läroböcker dels som gåva dels som lån borde emellertid lämna plats för en av ekonomiska skäl mer önskvärd ordning, nämligen att enkla och billiga böcker finge köpas av målsmännen, medan däremot dyrbarare läroböcker tillhandahållas av skoldistriktet såsom lån. Besparingarna för kommunerna vid en dylik förändring torde vara så betydande att det belopp,

som tillförs kommunerna i form av statsbidrag — nu sammanfört med lärarlönebidraget — kunde bortfalla.

Ovanstående synpunkter innebär i viss utsträckning återgång till före år 1946 tillämpat system. Därvid hade målsmännen att på egen bekostnad förse eleverna med läroböcker, varvid emellertid bibliotek och användande av begagnade böcker kunde reducera kostnaderna. Välståndsutvecklingen under de år som systemet med fria läroböcker tillämpats har varit avsevärd, och man har anledning antaga att flertalet familjer skulle kunna bära de kostnader som den föreslagna omläggningen medför, särskilt som lånesystemet även i fortsättningen skulle tillämpas i fråga om dyrare böcker. Särskild betydelse i detta sammanhang har också de strävanden att rationalisera såväl läroboksanvändningen som läroboksframställningen, vilka gjort sig gällande under senare tid. Sänkta kostnader för framställning av böckerna samt längre användningsperioder för varje upplaga är önskemål som torde kunna uppfyllas. Från skolväsendets sida kan åtgärder i riktning mot ett begränsat urval av läroböcker med åtföljande större upplagor bidra till nedpressande av kostnaderna för kommuner och enskilda.

Genom att statsbidraget för tillhandahållande av fri undervisningsmateriel sammankopplats med det allmänna lärarlönebidraget torde en omräkning av avdragsbeloppen per statsbidragsberättigande lärartjänst böra ske för att det till fria läroböcker avsedda beloppet skall bortfalla. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med utarbetandet av författningar i anledning av 1957 års riksdagsbeslut om omläggning av statsbidragsgivningen till primärkommunernas driftutgifter beakta att statsbidraget icke skall avse kostnader för tillhandahållande av fria läroböcker m. m.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen vid behandlingen av punkten 217 i åttonde huvudtiteln måtte

1) uttala att tillhandahållande av fri undervisningsmateriel icke skall vara obligatoriskt för skoldistriktet, men att vissa särskilt kostsamma läroböcker dock bör tillhandahållas eleverna såsom lån,

2) till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 636 000 000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1958

Axel Mannerskantz